

Záverečná správa o reslovakizačnej akcii

Problematike reslovakizácie, ako aj ďalších otázok povojnových dejín maďarskej menšiny na Slovensku bola v posledných dvoch desaťročiach zo strany slovenských (Štefan Šutaj, Ján Bobák), maďarských (Katalin Vadkerty) a čiastočne aj českých (Karel Kaplan) autorov venovaná veľká pozornosť.¹ Pre všetky monografie a štúdie spomínaných autorov je príznačné, že vznikli na základe dôkladného preskúmania a spracovania veľkého množstva archívnych materiálov. Tým viac prekvapuje, že v súvislosti s reslovakizáciou ani jeden z nich sa neodvoláva na dôvernú záverečnú správu Reslovakizačnej komisie z 30. júna 1949. Spomínaná *Správa o priebehu, likvidácii a výsledkoch reslovakizačnej akcie* bola vyhotovená na 104 stranách v jednom originály a štyroch kópiách, teda spolu v piatich exemplároch. Nami nájdený a nižšie uverejnený exemplár, ktorý má číslo 1, je uložený v Národnom archíve Českej republiky v Prahe, fond 100/4 (Organizačné oddelenie ÚV KSČ 1945 – 1951), sv. 20, a. j. 145. Dokument, rozdelený do ôsmich kapitol, podrobne pojednáva o príčinách, priebehu, likvidácii, výsledkoch, výdavkoch a príjmoch reslovakizačnej akcie, uvádza právne poklady reslovakizácie a pokúša sa odhadnúť aj pravdepodobný počet Maďarov a Slovákov na južnom Slovensku, resp. národnostnú štruktúru obyvateľstva v južných okresoch Slovenska po reslovakizácii, výmene obyvateľstva a osídlení Maďarmi obývaných území slovenskými reemigrantmi a kolonistami. Bezpochyby ide o dokument, ktorý nielen že upresňuje, ale v mnohých otázkach aj skoriguje doterajšie poznatky historiografie o reslovakizácii.

„K zložitým problémom (...) patrí určitý počet osôb zainteresovaných na reslovakizácii“ – konštatoval vo svojej práci o reslovakizácii Štefan Šutaj.² Údaje z doteraz známych archívnych materiálov sú naozaj často rozporuplné, preto určenie presného počtu reslovakizantov patrilo dodnes k najproblematickejším a najdiskutovanejším otázkam reslovakizácie. Prvé údaje o výsledkoch reslovakizačnej akcie publikoval Juraj Zvara ešte v druhej polovici šesťdesiatych rokov minulého storočia. Vo svojich dielach, ktoré vyšli v maďarskom aj slovenskom jazyku, uvádza, že o reslovakizáciu bolo podaných 135 317 žiadostí, ktoré sa dotýkali 410 820 osôb. Z týchto bolo 84 141 odmietnutých, takže reslovakizovalo 326 679 osôb.³ Nové, od predošlých sa líšiace údaje prvýkrát priniesli monografie Štefana Šutaja a Katalin Vadkerty na začiatku deväťdesiatych rokov. Podľa Katalin Vadkerty, ktorá sa odvoláva na správu Reslovakizačnej komisie z januára 1948, v 120 636 žiadostiach požiadalo o slovenskú národnosť 435 264 osôb, vyhovené bolo 282 594 osobám.⁴ Štefan Šutaj za „najhodnovernejšie údaje“ o reslovakizačnej akcii považuje tie, ktoré sa uvádzali v liste vedúceho V. oddelenia Povereníctva vnútra L. Žitňana

z 20. júna 1949, podľa ktorých Reslovakizačnej komisii bolo podaných 140 000 prihlášok a z nich bolo kladne vybavených 108 545.⁵

Oficiálne výsledky reslovakizačnej akcie, obsiahnuté v záverečnej správe Reslovakizačnej komisie hovoria o tom, že komisia od 17. júna 1946 do 1. mája 1949 prijala celkovo 137 916 prihlášok, ktoré sa týkali 449 914 osôb. Prihlásky 83 739 osôb, ktoré sa hlásili k slovenskej národnosti už aj pri sčítaní ľudu z r. 1930, sa vybavovali urýchlene a dotýčných ani nepovažovali za reslovakizantov. Z ostatných 366 175 osôb Reslovakizačná komisia vybavila kladne 284 814 osôb a z rôznych príčin nevybavila, resp. odmietla 81 361 osôb.

Velmi hodnotná je nakoniec aj rozsiahla príloha záverečnej správy, ktorá obsahuje zoznam jednotlivých obcí južného Slovenska podľa okresov s počtom Maďarov, ktorí zložili štátoobčiansky sľub podľa zákona č. 245/1948 Sb. a s počtom prijatých reslovakizantov. Ide o doteraz neznáme údaje, spracovanie ktorých bezpochyby pri-náša taktiež veľa nových poznatkov o reslovakizácii.

Dokument publikujeme v nezmenenej podobe. Upravili sme iba pravopis, ktorý sme prispôbili súčasnej pravopisnej norme a zjavné preklepy či nesprávne vypočítané percentuálne pomery v tabuľkovej časti. Pri oprave chybné uvedených číselných údajov sme sa opierali o *Soznam obcí na Slovensku podľa správneho rozdelenia z 1. februára 1949*, vydaný Slovenským plánovacím úradom v roku 1949, ktorý uvádza počet obyvateľov pre každú obec a o predbežné výsledky štatistického spracovania reslovakizačného materiálu, ktoré boli pripravené v jarňoch mesiacoch roku 1949 a sú uložené v Slovenskom národnom archíve v Bratislave, fond Slovenská liga, kart. č. 7.⁶

Poznámky

1. K najvýznamnejším prácam o reslovakizácii, resp. zaoberajúcich sa aj s problematikou reslovakizácie patria: KAPLAN, Karel: *Pravda o Československu 1945 – 1948*. Praha: Panorama, 1990; ŠUTAJ, Štefan: *Reslovakizácia (Zmena národnosti časti obyvateľstva Slovenska po II. svetovej vojne)*. Košice: Spoločenskovedný ústav SAV, 1991; ŠUTAJ, Štefan: *Maďarská menšina na Slovensku v rokoch 1945 – 1948*. Bratislava: Veda, 1993; VADKERTY, Katalin: *A reszlovakizáció*. Bratislava: Kalligram, 1993; BOBÁK, Ján: Resimilácia a tzv. reslovakizácia po roku 1945. In: *Historický zborník* 6. Martin: Matica slovenská, 1996, s. 60 – 85. Bobák, Ján: *Maďarská otázka v Česko-Slovensku (1944 – 1948)*. Martin: Matica slovenská, 1996; VADKERTY, Katalin: *Maďarská otázka v Československu 1945 – 1948. Dekréty prezidenta Beneša a ich dôsledky na deportácie a reslovakizáciu*. Bratislava: Kalligram, 2002.
2. ŠUTAJ, Štefan: *Reslovakizácia...* c. d., s. 45.
3. ZVARA, Juraj: *A magyar nemzetiségű kérdés megoldása Szlovákiában*. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1965, s. 40; ZVARA, Juraj: *Maďarská menšina na Slovensku po roku 1945*. Bratislava: Nakladateľstvo Epoque, 1969, s. 66.
4. VADKERTY, Katalin: *A reszlovakizáció...* c. d., s. 107; Vadkerty, Katalin: *Maďarská otázka...* c. d., s. 446.
5. ŠUTAJ, Štefan: *Reslovakizácia...* c. d., s. 36; ŠUTAJ, Štefan: *Maďarská menšina...* c. d., s. 141.
6. Napriek tomu, že okresný súčet obecných údajov v prípade niektorých okresov sa ani po opravách nezodpovedá s počtom, ktorý je za príslušný okres v predošlých tabuľkách uvedený, sa nám podarilo prepočítaním jednotlivých položiek skorigovať viaceré chybné údaje.